

Utbildningens historia i Kaustby

Utbildningens historia i Kaustby går tillbaka till 1600-talet, då folkundervisningen i stor utsträckning var kyrkans ansvar. Läsförhör, klockarskola, söndagsskola, ambulerande skola och konfirmationsundervisning var viktiga former av undervisning. Läsförmåga och kunskaper i kristendomslära krävdes bland annat av dem som ville delta i nattvarden eller ingå äktenskap.

I Kaustby ordnades läsförhör på olika håll i församlingen ända fram till 1800-talet. Läsning undervisades också i byarna av lokala skolmästare. Under 1800-talet utvidgade söndagsskolan och den ambulerande skolan barnens möjligheter till undervisning. I Kaustby fanns en söndagsskola redan på 1850-talet, och regelbunden ambulerande undervisning inleddes i början av 1880-talet. I den ambulerande skolan undervisades bland annat i läsning, skrivning, räkning, religion och biblisk historia.

Den ambulerande skolans verksamhet fortsatte fram till 1926, då dess uppgifter i och med införandet av läroplikten överfördes till de egentliga skolorna.

Folkskolans tillkomst

Frågan om att grunda en folkskola i Kaustby diskuterades redan på 1870-talet. Trots motstånd började den första privata folkskolan sin verksamhet 1879 i Puumalainen-gården. Skolans verksamhet avbröts dock 1881.

Folkskolan inledde sin verksamhet på nytt i Seksmanns gård i Virkkala den 8 januari 1884. Detta år betraktas som början på den egentliga folkskoleverksamheten i Kaustby.

Kyrkoherdarna och aktiva lokala samhällsaktörer hade en viktig roll i utvecklingen av skolan. Till en början bedrevs undervisningen i hyrda lokaler och frågan om hur skolväsendet skulle organiseras diskuterades livligt i kommunen. På 1890-talet delades Kaustby slutligen in i skolkretsar, som fick ansvar för att bygga och underhålla sina egna skolor.

Vid sekelskiftet hade fyra centrala skolkretsar etablerats i Kaustby: Kyrkoby, Nikula, Vintturi och Köyhäjoki–Kola. Skolbyggnaderna färdigställdes huvudsakligen 1895–1896. Senare grundades nya skolkretsar bland annat i Jylhä, Salonkylä, Järvelä och Puumala.

Läroplikt och kommunala skolor

Läropliktslagen, som trädde i kraft 1921, förändrade skolväsendet i Kaustby på ett betydande sätt. Skolorna överfördes successivt till kommunens förvaltning, nya lägre folkskolor grundades och den ambulerande skolan avskaffades. Behovet av skollokaler ökade snabbt, och flera skolor var till en början tvungna att använda hyrda lokaler.

På 1930-talet byggdes nya skolbyggnader i Kaustby, bland annat skolorna i Järvelä och Puumala. Antalet skolkretsar ökade och en allt större andel av barnen fick möjlighet att gå i skola.

Under krigsåren försvårades skolarbetet av tillfälliga stängningar, brist på material och ankomsten av evakuerade, men skolväsendet fortsatte sin verksamhet så långt omständigheterna tillät.

Skolväsendets utveckling efter krigen

Efter krigen expanderade skolväsendet i Kaustby och skolbyggnaderna moderniserades. På många håll ökade antalet elever, vilket ledde till att nya skolor byggdes och äldre skolor byggdes ut. Samtidigt utvecklades skolbespisningen, skolhälsovården, skoltandvården, stödet till eleverna och skolskjutsarna.

På 1950-talet inleddes diskussioner om att grunda en mellanskola och en medborgarskola. Kaustby–Ullava kommunala mellanskola inledde sin verksamhet 1960 och en ny skolbyggnad stod färdig 1962. Medborgarskolan erbjöd praktiskt inriktad fortsatt undervisning efter folkskolan. Ett gemensamt medborgarskoledistrikt för Kaustby och Ullava bildades 1965.

Skolnätet förändrades gradvis när elevantalet minskade. Till exempel lades skolorna i Nikula och Kola ned 1969, medan verksamheten fortsatte i de större skolkretsarna och skolbyggnaderna utvecklades.

Övergången till grundskolan

På 1970-talet genomgick det finländska skolsystemet en genomgripande reform. I Kaustby övergick man stegvis till grundskolesystemet från och med 1974, och hela kommunens skolväsen hade övergått till grundskolan i början av läsåret 1978–1979.

Grundskolan innebar en gemensam, avgiftsfri nioårig grundutbildning för alla. I Kaustby reformerades utbildningsförvaltningen, skolnämndens ställning stärktes och en tjänst som skoldirektör inrättades 1974.

Skolväsendet blev så småningom en enhetlig helhet där skolorna i de olika byarna ingick i kommunens gemensamma utbildningsväsende.

Musikgymnasiet och utvecklingen av utbildningen på andra stadiet

Musikutbildningen blev ett starkt särdrag i Kaustbys utbildning.

Efter ett långsiktigt arbete beviljades Kaustby tillstånd att grunda ett musikgymnasium 1976. Musikgymnasiet inledde sin verksamhet läsåret 1976–1977, till en början i folkhögskolans lokaler.

Under årtiondenas lopp har musikgymnasiet blivit en viktig del av Kaustbys utbildningsutbud. Förutom musiklinjen finns en allmän linje, och eleverna har också erbjudits möjligheter till samarbete med yrkesläroanstalter och högskolor.

År 2026 firar Kaustby musikgymnasium sitt 50 läsår.

Skolväsendet i Kaustby i dag

Kaustbys skolväsen har utvecklats från kyrklig folkundervisning till ett mångsidigt utbildningssystem som upprätthålls av kommunen. Dess historia har starkt präglats av byggemenskaperna, lärarna, församlingen, kommunens beslutsfattare och aktiva lokala invånare.

Utbildningens historia berättar samtidigt om gemenskapsandan i Kaustby. Trots motstånd i början byggdes utbildningen målmedvetet ut i olika delar av kommunen.

Under årtiondenas lopp har skolväsendet anpassat sig till förändringar i samhället, utvidgningen av läroplikten, grundskolereformen och nya utbildningsbehov. Kaustbys skolhistoria är därför en berättelse om vägen från en tid med läskunnighet och kyrklig undervisning till en gemensam grundskola för alla samt en stark musik- och gymnasieutbildning.

En av dess bestående styrkor har varit tanken att utbildning är hela samhällets gemensamma angelägenhet.

Källa: Risto Känsälä: Kaustisen koululaitos 1884–1984